

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 224/2018-17

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 26. apríla 2018 predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej Advokátskou kanceláriou JUDr. Jakub Mandelík, s. r. o., Heydukova 12, Bratislava, v mene ktorej koná advokát JUDr. Jakub Mandelík, PhD., vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a uznesením Okresného súdu Bratislava II sp. zn. 8 C 50/2017 zo 4. januára 2018 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKOVANÉ], o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. apríla 2018 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ]. (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a uznesením Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 8 C 50/2017 zo 4. januára 2018 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľka ako žalobkyňa sa žalobou doručenou okresnému súdu domáhala vydania rozhodnutia, ktorým by súd uložil žalovanému povinnosť skoncipovať ospravedlňujúci list a doručiť ho žalobkyni do vlastných rúk a zároveň zaplatiť žalobkyni sumu vo výške 10 000 eur z titulu náhrady nemajetkovej ujmy. Žalovaný bol trestným rozkazom okresného súdu č. k. 5 T 161/2015-138 zo 7. septembra 2015 uznaný vinným zo spáchania prečinu ublíženia na zdraví podľa § 157 ods. 1 a 2 písm. a) Trestného zákona, ktorého sa dopustil tak, že ako vodič motorového vozidla nedal prednosť sťažovateľke ako chodkyni na priechode pre chodcov, túto zachytil a následne bola odhodená v smere jazdy vozidla, v dôsledku čoho utrpela ťažkú ujmu na zdraví.

2.1 Uznesením č. k. 8 C 50/2017-49 vydaným vyšším súdnym úradníkom okresný súd konanie v časti uplatneného nároku na ospravedlnenie zastavil, pretože sťažovateľka ako žalobkyňa v súdom určenej lehote nezaplatila súdny poplatok vo výške 66 eur.

2.2 Sťažovateľka v zákonnej lehote podala sťažnosť proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka, v ktorej uviedla, že súd striktnie formalistickou aplikáciou práva dospel k nesprávnym právnym záverom. O sťažnosti rozhodol okresný súd napadnutým uznesením tak, že sťažnosť zamietol. V odôvodnení napadnutého uznesenia okresný súd uviedol:

„Žalobkyňa sa v konaní domáha voči žalovanému ospravedlnenia a náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch z dôvodu, že žalovaný spáchaním trestného činu zasiahol do jej práva na ochranu ľudskej dôstojnosti a práva na súkromný a rodinný život. Zákonom č. 621/2005 Z. z. bol novelizovaný zákon č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov, ktorý bol súčinnosťou od 01.01.2006 doplnený o ustanovenie § 4 ods. 2 písm. j), podľa ktorého je žalobca oslobodený od súdneho poplatku v konaní o náhradu nemajetkovej ujmy, ktorá mu bola spôsobená trestným činom. V dôvodovej správe k citovanému zákonu bolo uvedené, že poškodený, ktorý si svoje nároky uplatňoval v trestnom konaní, nemusel platiť žiaden poplatok. Akonáhle bol však odkázaný na uplatnenie svojich nárokov na občianskoprávne konanie, podľa dovtedy platnej právnej úpravy bol oslobodený len pokiaľ išlo o škodu, ktorá mu vznikla v súvislosti s ublížením na zdraví (§ 4 ods. 2 písm. ch). V zmysle judikatúry (napr. rozsudok Krumpel a Krumpelová

v. Slovensko z 5. júla 2005, ods. 30, 40) má poškodený právo uplatňovať si aj náhradu nemajetkovej ujmy, ktorá mu bola spôsobená trestným činom, t.j. aj v iných prípadoch ako je škoda na zdraví. Z uvedeného vyplýva, že úmyslom zákonodarcu bolo, aby poškodený trestným činom uplatňujúci svoje nároky v adhéznom konaní, ktorého súd následne odkázal na civilné sporové konanie, nebol znevýhodnený z dôvodu povinnosti uhradiť súdny poplatok za občianskoprávnu žalobu, nakoľko v trestnom konaní by mu takáto povinnosť nevznikla. Podľa dovedy účinnej právnej úpravy sa oslobodenie od súdnych poplatkov vzťahovalo len na prípady, kedy ku škode došlo v súvislosti s ublížením na zdraví. Primárnym účelom doplnenia tohto ustanovenia tak bolo rozšíriť oslobodenie od poplatkov na prípady vzniku škody alebo nemajetkovej ujmy v súvislosti s akýmkoľvek trestným činom a nie to, aby sa oslobodenie vzťahovalo na všetky občianskoprávne prostriedky ochrany osobnostných práv.

V rozhodnutí vyššieho súdneho úradníka sa správne uvádza, že príslušné ustanovenia Občianskeho zákonníka upravujúce právne prostriedky ochrany osobnostných práv rozlišujú medzi morálnou satisfakciou, kde možno zaradiť aj ospravedlnenie za porušenie osobnostných práv a finančnou satisfakciou (náhrada nemajetkovej ujmy). Súd sa nestotožňuje s názorom žalobkyne, podľa ktorého nemožno striktné odlišovať medzi konaním o ochranu osobnosti a konaním o nemajetkovej ujme a tieto konania je potrebné vnímať ako jedno, keďže porušením práva na ochranu osobnosti dochádza k vzniku nemajetkovej ujmy, ktorej možno poskytnúť súdnu ochranu prostredníctvom morálnej alebo peňažnej satisfakcie. Podľa názoru súdu tieto dve konania nemožno stotožňovať, nakoľko nárok na náhradu nemajetkovej ujmy predstavuje len jeden z prostriedkov ochrany osobnostných práv, pričom žalobca sa môže rovnako domáhať upustenia od neoprávnených zásahov, odstránenia následkov týchto zásahov a primeraného zadosťučinenia, čím možno rozumieť aj ospravedlnenie. Už zo systematického zaradenia jednotlivých ustanovení Občianskeho zákonníka možno vyvodiť záver, že zákonodarca prostriedky ochrany osobnostných práv rozlišuje. Primerané zadosťučinenie, napr. ospravedlnenie ako prostriedok morálnej satisfakcie je spolu s ostatnými prostriedkami ochrany zaradené v § 13 ods. 1 OZ a nárok na náhradu nemajetkovej ujmy je samostatne zaradený v § 13 ods. 2 OZ, keďže v prípade priznania materiálnej satisfakcie je na rozdiel od predchádzajúceho nároku nutné splniť kvalifikovanú podmienku ujmy, ktorá je spôsobilá

v značnej miere znížiť dôstojnosť alebo vážnosť fyzickej osoby. Táto rozdielna úprava preto nedovoľuje tieto nároky považovať za jeden tak, ako to implikuje žalobkyňa. Rovnako je tomu tak v zákone č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch, ktorý v sadzobníku súdnych poplatkov obsahuje v súvislosti s konaním o ochranu osobnosti dve položky v závislosti od toho, či sa žalobca domáha aj náhrady nemajetkovej ujmy. Z uvedeného jasne vyplýva, že zákonodarca rozlišuje prípady, kedy sa žalobca žalobou o ochranu osobnosti domáha aj náhrady nemajetkovej ujmy alebo len niektorého z iných prostriedkov ochrany osobnosti bez finančnej náhrady. Z tohto dôvodu súd považuje názor žalobkyne, podľa ktorého môže konanie o nemajetkovú ujmu v sebe zahŕňať aj ďalšie právne prostriedky ochrany osobnosti (ospravedlnenie, upustenie od neoprávneného zásahu a iné) za nesprávny. Pokiaľ by súd takýto názor pripustil, nebolo by dôvodné, aby boli žaloby o ochranu osobnosti spoplatňované na základe dvoch rozdielnych položiek. Niet pochyb, že žalobca je v rámci jedného konania o ochranu osobnosti oprávnený uplatňovať prostriedky tak morálnej, ako aj finančnej satisfakcie, bez ďalšieho však nemožno tieto nároky stotožňovať. Ust. § 4 ods. 2 písm. j) zákona č. 71/1992 Zb. ustanovuje oslobodenie od súdneho poplatku len v prípade konania o náhradu nemajetkovej ujmy v súvislosti s trestným činom a nie aj v prípadoch ostatných prostriedkov ochrany osobnosti. Vzhľadom na uvedené súd postupoval správne, keď za uplatnený nárok na ospravedlnenie žalobkyňu vyzval na zaplatenie súdneho poplatku vo výške 66,- EUR. Vzhľadom na to, že žalobkyňa súdny poplatok v stanovenej lehote nezaplatila, súd postupujúc podľa § 10 ods. 1 zákona č. 71/1992 Zb. konanie v príslušnej časti zastavil.

Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti a citované zákonné ustanovenia súd vyhodnotil sťažnosť proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka ako nedôvodnú, a preto ju zamietol.“

3. Podľa sťažovateľky okresný súd mylne konštatoval, že podľa § 4 ods. 2 písm. j) zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“) sú žalobcovia oslobodení od platenia súdneho poplatku výlučne v prípade, pokiaľ žiadajú priznanie relutárnej náhrady za spôsobenú nemajetkovú ujmu. Neexistuje podľa sťažovateľky totiž racionálny dôvod na tak reštriktívny výklad predmetného ustanovenia,

aby konanie o nemajetkovú ujmu v zmysle § 4 ods. 2 písm. j) zákona o súdnych poplatkoch v sebe okrem sporov o priznanie peňažnej satisfakcie nemohlo implikovať aj konanie s využitím odlišných právnych prostriedkov ochrany osobnosti. Za nesprávny a právne nekonzistentný preto sťažovateľka považuje postup okresného súdu, ktorý rigorózne diferencuje medzi konaním o ochrane osobnosti a konaním o nemajetkovej ujme. Sťažovateľka je presvedčená, že dané konania nemožno umelo izolovať, keďže neoprávnený zásah do osobnostných práv vedie v oboch prípadoch k vzniku nemajetkovej ujmy, pričom jej súdnu ochranu sú spôsobilé zabezpečiť prostriedky morálnej, ako aj finančnej satisfakcie.

3.1 Sťažovateľka zastáva názor, že okresný súd dospel striktnie formalistickou aplikáciou práva k nesprávnym právnym záverom, čím došlo v jej prípade k denegatio iustitiae. Uloženie poplatkovej povinnosti podľa jej názoru v rozpore s platnou právnou úpravou vníma sťažovateľka ako citeľný zásah do jej práva na prístup k súdnej moci.

3.2 Z pohľadu vzniku poplatkovej povinnosti považuje sťažovateľka za absolútne irelevantné, aký prostriedok ochrany nemajetkovej ujmy spôsobenej v príčinnej súvislosti s trestným činom zvolila. Domáhanie sa súdnej ochrany vzniknutej nemajetkovej ujmy je podľa sťažovateľky bez ohľadu na charakter ňou uplatnených právnych prostriedkov nápravy v zmysle § 4 ods. 2 písm. j) zákona o súdnych poplatkoch *ex lege* oslobodené od poplatkovej povinnosti.

4. Sťažovateľka navrhla vydať tento nález:

„Základné právo sťažovateľky [REDAKOVANÉ] ... podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a uznesením Okresného súdu Bratislava II zo dňa [4.1].2018, sp. zn. 8C/50/2017 porušené bolo.

Uznesenie Okresného súdu Bratislava II zo dňa [4.1].2018, sp. zn. 8C/50/2017 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Sťažovateľke [REDAKOVANÉ] ... priznáva náhradu trov konania vo výške 390,50 €, ktorú je povinný zaplatiť Okresný súd Bratislava II právnenému zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu. “

II.

5. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

6. O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, ak namietaným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po

jej prijatí na ďalšie konanie (porov. napr. I. ÚS 105/06, II. ÚS 66/2011, III. ÚS 155/09, IV. ÚS 35/02).

III.

7. Ústavný súd už viackrát (z najnovšej judikatúry porov. napr. II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015) zdôraznil, že rozhodovanie o súdnych poplatkoch – napr. o oslobodení od súdnych poplatkov, o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku a pod. – spravidla nemôže byť predmetom ústavnej ochrany, pretože aj keď sa jeho výsledok sekundárne dotýka účastníka konania, samotný „spor“ o oslobodenie od súdnych poplatkov vzhľadom na podstatu konania v zásade nedosahuje intenzitu opodstatňujúcu porušenie základných práv a slobôd sťažovateľa. Rozhodnutie o tom, či sú splnené zákonom ustanovené podmienky napríklad pre oslobodenie od súdnych poplatkov, patrí zásadne do rozhodovacej sféry všeobecných súdov (porov. uznesenie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 788/09).

7.1 Ústavný súd taktiež judikoval, že samotné nepriznanie oslobodenia od súdneho poplatku samo osebe ešte nesignalizuje porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu (porov. II. ÚS 142/04, III. ÚS 344/2012).

7.2 Rozhodovanie o súdnych poplatkoch – o naplnení zákonom ustanovených predpokladov na oslobodenie od súdnych poplatkov, o následkoch nepriznania oslobodenia od povinnosti zaplatiť súdny poplatok alebo o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku – spadá výlučne do rozhodovacej právomoci všeobecných súdov. Je preto vecou judikatúry všeobecných súdov, aby vymedzila kritériá, z ktorých bude pri aplikácii zákonných ustanovení týkajúcich súdnych poplatkov vychádzať (porov. I. ÚS 27/2014, III. ÚS 559/2011, III. ÚS 441/2014). Všeobecné súdy sú však napr. pri rozhodovaní o priznaní oslobodenia od súdnych poplatkov povinné s ohľadom na všetky podstatné skutočnosti vyskytujúce sa v konkrétnom prípade a význam práva na súdnu ochranu v demokratickej spoločnosti primerane vyvažovať záujem štátu na vyberaní súdnych poplatkov za rozhodovanie sporov a záujem účastníka konania uplatňujúceho si svoj nárok

(resp. práva) súdnou cestou [porov. Kreuz v. Poľsko (No. 1), č. 28249/95, rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) z 19. 6. 2001, bod 66].

7.3 Ústavný súd však na tomto mieste konštatuje, že je oprávnený v ojedinelých prípadoch zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o poplatkovej povinnosti, a to iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu o neoslobodení od povinnosti zaplatiť súdny poplatok došlo vzhľadom na (i) výšku súdneho poplatku, posudzovanú (ia) v rámci konkrétnych okolností prípadu a (ib) v rámci ekonomických (finančných) možností sťažovateľky zaplatiť tento súdny poplatok, a na (ii) fázu konania pred všeobecným súdom k obmedzeniu samotnej podstaty práva sťažovateľky na súdnu ochranu (porov. Jedamski and Jedamska v. Poľsko, č. 73547/01, rozsudok ESLP z 26. 7. 2005, body 60 a 66). Príčinou uvedeného stavu býva najčastejšie úplná rezignácia všeobecného súdu na vyvažovanie verejného a súkromného záujmu, prípadne nedôsledné vyvažovanie (opomenutie podstatnej „premennej“ pri vyvažovaní).

7.4 Aplikujúc uvedené východiská na vec sťažovateľky, ústavný súd hodnotí, že okresný súd pri rozhodovaní o poplatkovej povinnosti sťažovateľky aplikoval a interpretoval § 4 ods. 2 písm. j) zákona o súdnych poplatkoch v spojení s Občianskym zákonníkom spôsobom, ktorý je jedným z možných výkladov citovaných právnych noriem. Ide o aplikáciu a výklad jednoduchého/podústavného práva (einfaches Recht) reglementujúceho otázku poplatkovej povinnosti žalobcu. Ústavný súd vzhľadom na prezentované uzatvára, že nie je oprávnený vstupovať do tejto ústavne udržateľnej interpretácie opísanej právnej normy § 4 ods. 2 písm. j) zákona o súdnych poplatkoch v situácii, keď okresný súd zvolil podľa ústavného súdu jeden z možných výkladov tejto právnej normy. Svoje závery okresný súd oprel aj o dôvodovú správu k prijímaniu uvedenej právnej normy a prax súdov pri interpretovaní a aplikovaní právnej úpravy účinnej pred novelizáciou § 4 ods. 2 písm. j) zákona o súdnych poplatkoch. Záverom okresného súdu nemožno teda z ústavnoprávneho hľadiska vytknúť arbitrárnosť, ktorá by zakladala porušenie sťažovateľkou označených ústavných práv.

8. Navyše ústavný súd uvádza, že vec sťažovateľky možno vzhľadom na finančnú výšku uloženej povinnosti úhrady súdneho poplatku (66 eur) posúdiť ako tzv. bagateľnú

vec, kde vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu už samotný predmet sporu (nezaplatenie súdneho poplatku vo výške 66 eur a zastavenie časti konania) v napadnutom konaní zakladá z hľadiska doterajšej judikatúry ústavného súdu (porov. najmä IV. ÚS 358/08, ako aj IV. ÚS 340/2014, III. ÚS 529/2014, II. ÚS 468/2015, II. ÚS 357/2015) dôvod na odmietnutie sťažnosti už pri jej predbežnom prerokovaní z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

8.1 Opodstatnenosť sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy vo veciach bagatel'ných prichádza totiž do úvahy iba v prípadoch extrémneho vybočenia zo štandardov, ktoré sú pre postupy zisťovania skutkového základu sporu a pre jeho právne posúdenie esenciálne (porov. IV. ÚS 358/08), resp. v prípadoch, ak pôjde o intenzitu zásahu kolidujúcu s podstatou a zmyslom základných práv a slobôd (porov. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 1996/13, bod 27). Opísaný rozmer veci však sťažovateľka vo svojej sťažnosti neartikulovala a ani neodôvodnila.

8.2 Uvedená hodnota sporu pred všeobecnými súdmi a skutočnosť, že došlo k zastaveniu len časti konania pred okresným súdom (časti týkajúcej sa sťažovateľkou požadovaného ospravedlnenia zo strany žalobcu), tak signalizuje zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti.

9. Vzhľadom na už prezentované závery ústavného súdu ústavný súd odmietol sťažnosť sťažovateľky podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. apríla 2018